

RELEVANTNE STATISTIČKE KLASIFIKACIJE

UVOD

U Zavodu za statistiku Crne Gore – MONSTAT za sprovođenje statističkih istraživanja i objavljivanje podataka koriste se različite statističke klasifikacije. Statističke klasifikacije su način da se grupiše skup povezanih kategorija na smislen, sistematičan i standardan format. One su iscrpne, imaju uzajamno isključive i dobro opisane kategorije kao i hijerarhijsku strukturu. Primarni cilj statističkih klasifikacija je da pruže pojednostavljenje stvarnog svijeta i da služe kao koristan okvir za prikupljanje i analiziranje podataka iz statističkih i administrativnih registara. U ovom dokumentu pod nazivom "Relevantne statističke klasifikacije" obrađene su četiri kategorije klasifikacija i to:

- statističke klasifikacije koje se koriste u istraživanjima u Zavodu za statistiku Crne Gore, a koje su harmonizovane sa Regulativama EU,
- statističke klasifikacije koje se koriste u istraživanjima u Zavodu za statistiku Crne Gore, a koje nijesu harmonizovane sa Regulativama EU, tj. ne koristi se njihova posljednja verzija,
- statističke klasifikacije koje su relevantne za Zavod za statistiku, ali tek treba da se implementiraju i
- statističke klasifikacije koje su relevantne za Zavod za statistiku, ali koje imaju karakter nacionalnih klasifikacija.

SADRŽAJ

UVOD.....	2
Sadržaj.....	3
Skraćenice.....	4
ZNAČAJ STATISTIČKIH KLASIFIKACIJA	5
Referentne, izvedene i povezane klasifikacije.....	5
Međunarodni razvoj sistema statističkih klasifikacija	5
Korespodencija i veze među klasifikacijama	6
Upotreba klasifikacija.....	6
Prikupljanje potrebnih informacija za izgradnju klasifikacija.....	6
Pravila za identifikovanje istih detaljnih kategorija	7
Kriterijumi sličnosti koji se koriste za definisanje višeg nivoa.....	7
Razvoj korespodentnih tabela	7
Nivo detaljnosti	7
Terminologija	7
Explanatory notes – objašnjenja	8
Održavanje i ažuriranje klasifikacija	8
Konsultacije sa korisnicima u ažuriranju, amandmanima i odlukama	8
RELEVANTNE STATISTIČKE KLASIFIKACIJE	9
I STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SE KORISTE U ISTRAŽIVANJIMA U ZAVODU ZA STATISTIKU CRNE GORE, A KOJE SU HARMONIZOVANE SA REGULATIVAMA EU	10
Klasifikacija djelatnosti 2010 (KD)	10
Klasifikacija teritorijalnih jedinica za statistiku – NUTS.....	11
Klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni - COICOP.....	13
Klasifikacija funkcija države – COFOG.....	14
Carinska tarifa - CN	15
PRODCOM Lista 2011	16
Statistička klasifikacija otpada	17
Standardna klasifikacija zanimanja - SKZ 2011	18
Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija SMTK- SITC.....	19
Klasifikacija vrsta građevina – CC	20
Standardna klasifikacija roba za statistiku saobraćaja - NST 2007.....	20
II STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SE KORISTE U ISTRAŽIVANJIMA U ZAVODU ZA STATISTIKU CRNE GORE, A KOJE NISU HARMONIZOVANE SA REGULATIVAMA EU, T.J. NE KORISTI SE NJIHOVA POSLJEDNJA VERZIJA.....	22
Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja – ISCED	22
III STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SU RELEVANTNE ZA ZAVOD ZA STATISTIKU, ALI TEK TREBA DA SE IMPLEMENTIRAJU	24
Klasifikacija proizvoda prema aktivnosti CPA 08.....	24
Klasifikacija stepena urbanizacije – DEGURBA	25
GEONOMENCLATURA - Klasifikacija zemalja i teritorija za statistiku spoljne trgovine	26
IV STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SU RELEVANTNE ZA ZAVOD ZA STATISTIKU ALI KOJE IMAJU KARAKTER NACIONALNIH KLASIFIKACIJA.....	27
Klasifikacija krivičnih djela	27
Klasifikacija vjeroispovijesti.....	28
Klasifikacija nacionalnosti	28
Klasifikacija maternjeg jezika.....	29

Skraćenice:

EC /European Commission/Evropska Komisija

EUROSTAT /Directorate-General of the European Commission/Generalni Direktorat Evropske Komisije

IMF /International Monetary Fund/ Međunarodni Monetarni Fond

OECD /Organisation for Economic Co-operation and Development/Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj

UN /United Nations/Ujedinjene Nacije

UNECE /United Nations Economic Commission for Europe/ Ekonomska Komisija za Evropu

UNESCO /United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/ Organizacija Ujedinjenih Nacija za Obrazovanje, Nauku i Kulturu

UNSD /United Nations Statistics Division/Odjeljenje za statistiku Ujedinjenih Nacija

CC /Construction classification/Klasifikacija građevina

COFOG /Classification of the Functions of Government /Klasifikacija funkcija države

COICOP /Classification of Individual Consumption According to Purpose/Klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni

CN /Combined Nomenclature/Kombinovana nomenklatura

CPA /Classification of Products by Activity/Klasifikacija proizvoda po djelatnostima

DEGURBA /Degree of Urbanisation/Stepen urbanizacije

GEONOM /Nomenclature of Countries and Territories for the External Trade Statistics/ Klasifikacija zemalja

HS /Harmonized System/ Harmonizovani Sistem

ISCED /International Standard Classification of Education/Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja

ISCO /International Standard Classification of Occupations/Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja

ISIC /International Standard Industrial Classification of All Economic Activities/ Međunarodna standardna industrijska klasifikacija svih ekonomskih aktivnosti

LAU / Local Administrative Units / Lokalne administrativne jedinice

NUTS /Nomenclature of Territorial Units for Statistics/Nomenklatura teritorijalnih jedinica za statistiku

PRODCOM /List of PRODUcts of the European COMmunity/Lista proizvoda u Evropskoj Uniji

SKZ – Standardna klasifikacija zanimanja

SMTK /Standard International Trade Classification/Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija

SNA /System of national accounts/Sistem Nacionalnih računa

ZNAČAJ STATISTIČKIH KLASIFIKACIJA

Statističke klasifikacije, koje se nazivaju i nomenklature, spadaju u osnovne instrumente bez kojih se statistički podaci ne mogu prikupljati. One su, međutim, više od samo prijeko potrebnog preduslova jer predstavljaju veoma važan činilac kod kvaliteta statističkih informacija. Budući da su klasifikacije bazični instrumenti za kategorizovanje pojava stvarnog svijeta, postoji potreba da se one revidiraju s vremena na vrijeme, jer se stvarni svijet mijenja. Statističke klasifikacije se razvijaju ili revidiraju na osnovu utvrđenih praksi i principa. Takva revizija ne utiče samo na pojedine elemente klasifikacije, već i na čitavu hijerarhijsku strukturu. Promjena ekonomske strukture stvara nove djelatnosti i proizvode koji postaju značajniji od prethodnih. Ovakve izmjene predstavljaju konstantan izazov za kompilaciju statističkih klasifikacija.

Cilj harmonizacije statistika jeste stvaranje mogućnosti da se kombinuju i upoređuju podaci prikupljeni različitim metodama i za različite vremenske periode. Harmonizacija statističkih klasifikacija zahtijeva proces "pomirenja" različitih klasifikacija i statističkih standarda u zajednički okvir, maksimizirajući korespondenciju između njih. Intervali između revizija ne treba da budu dugi, jer se prikladnost klasifikacija vremenom smanjuje, ali ni previše kratki, jer u suprotnom ugrožena je uporedivost podataka tokom vremena. U cilju dobijanja međunarodno uporedivih statističkih podataka potrebno je ne samo da se koriste jedinstvene statističke definicije nego da se usklade klasifikacije koje se koriste. Međutim što je više klasifikacija izmijenjena u svojim elementima i svojoj strukturi, to će više biti pogođen kontinuitet vremenskih serija zasnovanih na toj klasifikaciji.

Referentne, izvedene i povezane klasifikacije

U procesu harmonizacije, statističke klasifikacije mogu se opisati kao: referentne, izvedene i povezane.

Referentne klasifikacije su one koje su široko prihvaćene zvaničnim sporazumom i koje se odobravaju i preporučuju kao modeli za razvoj ili revizije odgovarajućih klasifikacija, kako u pogledu strukture tako i u pogledu karaktera i definicija kategorija. Međunarodne statističke klasifikacije su referentne klasifikacije kada su proizvod međunarodnog sporazuma odobrenog od strane UN, Statističke komisije ili druge nadležne međunarodne organizacije, kao što je, IMF, UNESCO ili ILO, u zavisnosti od predmeta posmatranja. Međunarodna standardna industrijska klasifikacija svih ekonomskih aktivnosti (ISIC), Centralna klasifikacija proizvoda (CPC), Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja (ISCED) i Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO) su referentne klasifikacije prepoznate kao "porodica" međunarodnih ekonomskih i socijalnih klasifikacija usvojenih na Drugom sastanku ekspertske grupe za međunarodne klasifikacije.

Izvedene klasifikacije su bazirane na odgovarajućim referentnim klasifikacijama. Grupe u izvedenim klasifikacijama su dobijene re-aranžmanima i/ili pod-podjelama stavki iz jedne ili više referentnih klasifikacija. Kao primjer izvedenih klasifikacija navodi se Statistička klasifikacija ekonomskih aktivnosti u Evropskoj Uniji (NACE) koja je bazirana na ISIC klasifikaciji.

Povezane klasifikacije su klasifikacije koje obezbjeđuju skup organizovanih kategorija za istu varijablu/varijable kao odgovarajuće referentne klasifikacije, ali za kategorije koje se mogu samo djelimično odnositi na one definisane referentnim klasifikacijama, ili koje mogu da budu povezane sa referentnom klasifikacijom na određenim nivoima strukture.

Međunarodni razvoj sistema statističkih klasifikacija

Svaka država pojedinačno imala je svoje nacionalne sisteme statističkih klasifikacija djelatnosti i proizvoda, s različitom strukturom i nivoom razrade, kao i različitu periodičnost istraživanja i različite jedinice mjere. Sve to je odražavalo jedan nekonzistentan pristup, a posljedica tog pristupa bila je da su se podaci temeljili na tako heterogenim klasifikacijskim sistemima i bili su teško međusobno uporedivi.

Iz tih razloga započeo je proces međunarodnog usklađivanja na području statističkih standarda, koji je kao rezultat imao temeljne revizije međunarodnih statističkih klasifikacija, kao i razvijanje nekih novih sistema klasifikacija. Strategija tokom razvoja obuhvatala je sljedeće aspekte:

✚ Usklađivanje između istovrsnih klasifikacija: usklađivanje se izvodilo na način da su se elementi jedne klasifikacije harmonizovali s elementima druge. Takav odnos ostvaren je između **NACE Rev.1** i **ISIC Rev. 3** gdje se prva temelji na elementima druge. Međutim, pri postizanju harmonizacije bilo je potrebno uzeti u obzir ne samo pojedinačne elemente klasifikacije, već i njenu strukturu. To je naročito bilo neophodno u slučaju klasifikacija djelatnosti, jer hijerarhijska struktura utiče na klasifikaciju statističkih jedinica koje se razvrstavaju na temelju njihove glavne djelatnosti primjenom top down metoda (od vrha prema dolje), tj. razvrstavanjem najprije od najvišeg nivoa, a potom prema detaljnijim nivoima klasifikacije.

✚ Usklađivanje između raznovrsnih klasifikacija: usklađivanje je ostvareno između klasifikacija djelatnosti i proizvoda (npr. ISIC Rev.3 i CPC). U tom kontekstu, usklađivanje nije značilo samo agregiranje ili dezagregiranje, nego i održavanje konzistentnih pojmovnih odnosa.

✚ Međunarodno usklađivanje: To je bio jedan od glavnih zadataka međunarodnih statističkih tijela. Međunarodna harmonizacija relevantna je između samih međunarodnih statističkih tijela, kao i između međunarodnih statističkih tijela i njihovih država članica.

Korespodencija i veze među klasifikacijama

Obim moguće korespodencije i harmonizacije između različitih klasifikacija zavisi od stepena do kog su različite kategorije iste i od konceptualne veze koje se mogu uspostaviti između njih. Na primjer, četiri međunarodne statističke klasifikacije rashoda prema namjeni COFOG, COPNI i COICOP se sve bave istom vrstom varijabli, odnosno rashodima prema namjeni.

Međutim, njihovi obuhvati su drugačiji, uz moguće preklapanje, jer je svaki obim definisan u smislu namjene rashoda napravljenih od posebne vrste institucionalne jedinice kako je definisano u Sistemu Nacionalnih Računa (SNA), naime: vlada, neprofitne institucije koje služe domaćinstvima, itd.

Zajednički dometi su namijenjeni da pokriju sve moguće tipove jedinica koje imaju ekonomske transakcije.

Upotreba klasifikacija

Statističke klasifikacije se koriste za razne svrhe i to:

- ✚ Prikupljanje informacija i/ili organizovanje već prikupljenih informacija;
- ✚ Agregiranje i disagregiranje skupova podataka za potrebe kompleksnih analiza;
- ✚ Prezentovanje statističkih informacija;
- ✚ Referentne klasifikacije se koriste kao modeli za razvoj ili reviziju srodnih.

Prikupljanje potrebnih informacija za izgradnju klasifikacija

Neophodan aspekt razvoja klasifikacija je da sakupi informacije koje opisuju definisane kategorije i linije podjela između njih. Tako na primjer, za klasifikaciju zanimanja u principu treba prikupljati informacije o glavnim zadacima poslova za čitav niz radnih situacija koje se mogu naći u preduzećima različite veličine i u različitim industrijama.

Pravila za identifikovanje istih detaljnih kategorija

Pravila su potrebna za identifikovanje kada statističke jedinice mogu biti klasifikovane u iste kategorije klasifikacije i kada ih treba klasifikovati u različite kategorije. Na primjer, u ISCO klasifikaciji pravilo je da kada glavne zadatke i obaveze skupa poslova karakteriše visok stepen sličnosti onda bi ti poslovi trebalo da budu klasifikovani (kodirani) na jednako detaljnoj kategoriji.

Za klasifikaciju djelatnosti važi pravilo da kada ekonomsku djelatnost preduzeća karakteriše zajednički proizvodni proces koji rezultira homogenim setom proizvoda, onda bi ona trebalo da se klasifikuju (kodiraju) na istom nivou klase.

Kriterijumi sličnosti koji se koriste za definisanje višeg nivoa

Kriterijumi sličnosti su obavezni da definišu kategorije višeg nivoa (agregirane grupe kategorija) u hijerarhijskim klasifikacijama. Tako, na primjer, u ISCO klasifikaciji glavni kriterijum sličnosti su nivo vještina i nivo specijalizacija koje su potrebne za obavljanje zadataka i dužnosti radnih mjesta, gdje je nivo vještina kao glavni kriterijum za razgraničenje najviših agregiranih kategorija, dok se nivo specijalizacija koristi da razgraniči detaljnije kategorije u okviru agregiranih kategorija.

Međunarodna klasifikacija obrazovanja, ISCED, koristi u osnovi isti pristup definisanjem široke razlike u pogledu uslova nivoa nastave, dok se polje studiranja koristi za definisanje detaljnijih kategorija. Međunarodna klasifikacija ekonomskih aktivnosti, ISIC Rev.3, koristi (a) inpute, proces i tehnologiju proizvodnje i (b) karakter roba i usluga.

Razvoj korespodentnih tabela

Razvijene su metodološke procedure za sistematska poređenja između klasifikacija i jedna od najistaknutijih su korespodentne tabele. Korespodentne tabele sistematski objašnjavaju gdje i u kojoj mjeri, koncepti i kategorije u jednoj klasifikaciji, mogu biti nađeni u drugim klasifikacijama, ili u ranijim verzijama iste klasifikacije. Ovako izgleda proces povezivanja klasifikacija. Korespodentne tabele su jedna od veoma važnih tema za razvoj i harmonizaciju međunarodnih klasifikacija.

Nivo detaljnosti

Razrada korespodentnih tabela treba uvijek da počne od najnižeg hijerarhijskog nivoa klasifikacija koje su povezane.

Terminologija

Terminologija korišćena u dvije različite klasifikacije za iste varijable treba da bude pažljivo analizirana da bi se utvrdilo da li su razlike stvarne ili samo lingvističke.

Explanatory notes – objašnjenja

Explanatory notes, tj. objašnjenja treba uvijek da budu dovoljna da omoguće razumijevanje razlika između dvije povezane klasifikacije i prirodu uspostavljenih veza. Kvalitet korespondentnih tabela u velikoj mjeri zavisi od kvaliteta definicija i opisa koji su dati u objašnjenjima relevantnih klasifikacija.

Održavanje i ažuriranje klasifikacija

Održavanje klasifikacija podrazumijeva obezbjeđenje ispravki grešaka napravljenih u: (a) konstrukciji klasifikacije, (b) the explanatory notes, tj. objašnjenjima (c) povezanim šifarskim „alatima“.

Ažuriranje je proces modifikovanja opisne definicije kategorija, kao što je uvođenje novih, detaljnijih kategorija i novih šifarskih alata. Na primjer, ažuriranje može uključiti dodavanje prethodno nepoznatih ili istinski novih tipova primarnih jedinica (npr. za ISCO-88 tipovi poslova).

Održavanje i ažuriranje su tekuće aktivnosti donosioca klasifikacije. Dobri feed-back mehanizmi donosioca klasifikacije ka korisnicima i obrnuto, su veoma važni elementi održavanja i ažuriranja.

Konsultacije sa korisnicima u ažuriranju, amandmanima i odlukama

Regularni mehanizmi koordinacije moraju uključivati mogućnosti za korisnike da obezbijede informacije neophodne za održavanje i ažuriranje klasifikacija tokom formalne prepiske, sastanaka, i kroz razmjenu informacija na Internetu. Korisnici, na primjer, trebaju mogućnost da obavijeste donosioca klasifikacije o problemima u stvarnoj primjeni u istraživanjima i sistemima registara klasifikacija. Izuzeci napravljeni od strane korisnika u primjeni klasifikacija mora biti prenešeno donosiocima klasifikacija.

Donosioci sistema klasifikacija mogu razmisliti o primjeni sajber platformi na Internetu da bi se omogućilo aktivnije učešće korisnika u svim glavnim raspravama o klasifikacijama.

RELEVANTNE STATISTIČKE KLASIFIKACIJE

Relevantne statističke klasifikacije su one koje se koriste u različitim statističkim istraživanjima i dijele se u četiri kategorije i to: statističke klasifikacije koje su harmonizovane sa Regulativama EU, statističke klasifikacije koje nisu harmonizovane sa Regulativama EU, statističke klasifikacije koje su relevantne za Zavod za statistiku, ali tek treba da se implementiraju i statističke klasifikacije koje imaju karakter nacionalnih klasifikacija. Za sve navedene kategorije u dokumentu je dat: detaljan opis, podaci o donosiocu klasifikacije, prethodna verzija koja se koristila, pravni okvir, povezana klasifikacija i korespondentne tabele.

I Statističke klasifikacije koje se koriste u istraživanjima u Zavodu za statistiku Crne Gore, a koje su harmonizovane sa Regulativama EU su:

- Klasifikacija djelatnosti 2010 (KD)
- Klasifikacija statističkih prostornih jedinica NUTS
- Klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni (COICOP)
- Klasifikacija funkcija države (COFOG)
- Carinska tarifa (CN)
- PRODCOM Lista 2011
- Statistička klasifikacija otpada
- Standardna klasifikacija zanimanja ISCO 08
- Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija SMTK-SITC
- Klasifikacija vrsta građevina CC
- Standardna klasifikacija roba za statistiku saobraćaja NST 2007

II Statističke klasifikacije koje se koriste u istraživanjima u Zavodu za statistiku Crne Gore, a koje nisu harmonizovane sa Regulativama EU, tj. ne koristi se njihova posljednja verzija su:

- Standardna međunarodna klasifikacija obrazovanja ISCED

III Statističke klasifikacije koje su relevantne za Zavod za statistiku, ali tek treba da se implementiraju, su:

- Klasifikacija proizvoda prema aktivnosti - CPA 08
- Klasifikacija stepena urbanizacije - DEGURBA
- Klasifikacija zemalja i teritorija za statistiku spoljne trgovine - GEONOM

IV Statističke klasifikacije koje su relevantne za Zavod za statistiku, ali koje imaju karakter nacionalnih klasifikacija su:

- Klasifikacija krivičnih djela
- Klasifikacija vjeroispovijesti
- Klasifikacija nacionalnosti
- Klasifikacija maternjeg jezika

I STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SE KORISTE U ISTRAŽIVANJIMA U ZAVODU ZA STATISTIKU CRNE GORE, A KOJE SU HARMONIZOVANE SA REGULATIVAMA EU

Klasifikacija djelatnosti 2010 (KD)

Klasifikacija djelatnosti je klasifikacija svih ekonomskih djelatnosti koje se mogu obavljati na teritoriji Crne Gore i koristi se za prikupljanje, upisivanje, obradu, objavu i diseminaciju statističkih podataka. Takođe se koristi i za razvrstavanje privrednih subjekata (pravnih i fizičkih lica), kao i za vođenje poslovnih registara. Izrađena je krajem 2010. godine na temelju statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti EU NACE Rev.2, čime je osigurana uporedivost statističkih podataka Crne Gore na evropskom i svjetskom nivou. Svaka promjena klasifikacije NACE povlači za sobom i promjenu klasifikacije. Budući da su se dogodile značajne promjene (izazvane tehnološkim razvojem, strukturnim promjenama u ekonomiji i modernizacija) u strukturi i organizaciji privrede, kao i u razvoju novih tehnologija koje stvaraju nove djelatnosti i proizvode, bilo je potrebno organizovati reviziju klasifikacije NACE. Rezultat date revizije je izrada nove klasifikacije NACE Rev.2.

Osnovne definicije i pravila za ispravnu primjenu Klasifikacije djelatnosti 2010 usklađene su sa definicijama i pravilima za primjenu Statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti u Evropskoj Uniji – NACE Rev.2 (Regulation (EC) No. 1893/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 establishing the Statistical Classification of Economic Activities NACE Revision 2 and amending Council Regulation (EEC) No 3037/90 as well as certain EC Regulations on specific statistical domains OJ L 393/06) koja je u primjeni u zemljama članicama Evropske Unije od 1. januara 2008. godine.

Klasifikacija djelatnosti jedan je od osnovnih statističkih standarda koji se koristi pri evidentiranju, prikupljanju, obradi, analizi, diseminaciji i prikazivanju podataka važnih za stanje određene privrede te za analizu i usmjeravanje društvenog i privrednog razvoja i njegovih strukturnih promjena. Prema klasifikaciji djelatnosti razvrstavaju se poslovni subjekti (pravna i fizička lica) po djelatnostima koje obavljaju, a ne prema vlastitom uređenju, statusu, vlasništvu, načinu proizvodnje i slično.

KD 2010. sastoji se od četiri hijerarhijska nivoa koji su označeni na sljedeći način:

Prvi nivo klasifikacije je sektor i označava se jednoslovnim oznakom

Drugi nivo klasifikacije je oblast i označava se dvocifrenim brojem

Treći nivo klasifikacije je grana i označava se trocifrenim brojem

Četvrti nivo klasifikacije je grupa i označava se četvorocifrenim brojem.

Nivo 1: 21 sektor prikazanih slovima od A do U;

Nivo 2: 88 grana prikazanih preko dvocifrenih numeričkih kodova (01 do 99);

Nivo 3: 272 grupe prikazanih preko trocifrenih numeričkih kodova(01.1 do 99.0);

Nivo 4: 615 klase prikazane preko četvorocifrenih numeričkih kodova (01.11 do 99.00).

Donosilac klasifikacije:

KD 2010 – Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT

NACE Rev.2 – Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Prethodna verzija koja se koristila u Zavodu za statistiku Crne Gore:

Nacionalna klasifikacija djelatnosti NKD 1996
NACE Rev.1

Pravni okvir:

Zakon o Klasifikaciji djelatnosti („Službeni list Crne Gore”, br.18/11).

Regulativa (EC) Br. 1893/2006 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 20. decembra 2006. u kojoj je objavljena Statistička klasifikacija Ekonomskih aktivnosti NACE Rev.2.

Korespodentne tabele

Urađene su korespodentne tabele (korespondentna tabela veza - KD 1996 i KD 2010.xls i korespondentna tabela veza - KD 2010 i KD 1996.xls) i nalaze se na zvaničnom sajtu www.monstat.org.

Klasifikacija teritorijalnih jedinica za statistiku - NUTS

Klasifikacija teritorijalnih jedinica za statistiku - NUTS je hijerarhijski sistem za podjele ekonomske teritorije EU u svrhu:

- Prikupljanja, razvoja i usklađivanja regionalne statistike EU;
- Socio-ekonomske analize regiona;
  - NUTS 1: glavni društveno-ekonomski regioni;
  - NUTS 2: osnovni regioni za primjenu regionalne politike;
  - NUTS 3: mali regioni za specifične analize;

Principi NUTS klasifikacije:

Princip 1: NUTS Regulativa definiše minimalne i maksimalne pragove stanovništva za veličine NUTS regiona:

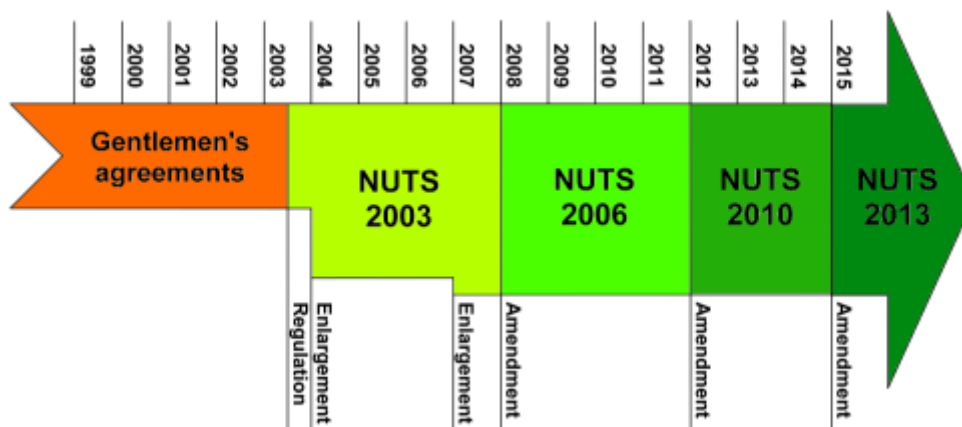
NIVO	MINIMUM	MAKSIMUM
NUTS 1	3 miliona	7 miliona
NUTS 2	800 000	3 miliona
NUTS 3	150 000	800 000

Princip 2: NUTS favorizuje administrativne podjele (normativni kriterijum)

Princip 3: NUTS favorizuje opšte geografske jedinice

Početakom 70-ih godina EUROSTAT je uspostavio NUTS klasifikaciju, kao jedan koherentan sistem za podjelu teritorije EU kako bi se proizvele regionalne statistike za Zajednicu. Otprilike trideset godina, implementacija i ažuriranje NUTS klasifikacije vršeno je nizom džentlmenskih sporazuma između država članica i EUROSTAT-a.

Pravni status ova klasifikacija je dobila 2003. godine (Regulativa Evropske komisije br. 1059/2003). Regulativa takođe obezbjeđuje stabilnost klasifikacije za najmanje tri godine.

Predlog statističkih regiona za Crnu Goru se zasniva na sljedećem:

- da ne postoji administrativne, tj. pravne podjele Crne Gore po regionama ili oblastima, tako da su se koristili kriterijumi koji se navode u EU regulativi o NUTS klasifikaciji kada se izrađivala klasifikacija;
- da je kriterij klasifikacije, tj. član 3, stav 3 Regulative br. 1059/2003 prema kojoj čitava država članica može biti jedan statistički region u skladu sa NUTS regionom na tom nivou, ukoliko je stanovništvo ukupne države članice manje od minimuma granice za određeni NUTS nivo.

Na bazi procedura za ustanovljavanje statističke jedinice, određene regulativom i na osnovu iskustva u NUTS podjeli EU država sa malim stanovništvom, npr. Luksemburg, Kipar, itd. Zavod za statistiku Crne Gore- MONSTAT u saradnji sa ekspertima u okviru projekta CARDS 20032 saopštio je da je Crna Gora u skladu sa kriterijumima statističke raspodjele:

- na sva tri nivoa (NUTS 1-3) u skladu je sa odredbama NUTS regulative , LAU 1 (opštine) i LAU 2 (naselja)

NUTS 1	CRNA GORA
NUTS 2	CRNA GORA
NUTS 3	CRNA GORA
LAU 1	OPŠTINE
LAU 2	NASELJA

Ovaj predlog koji je uradio MONSTAT prihvaćen je od strane EUROSTAT-a u septembru 2010. godine.

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Prethodna verzija koja se koristila u Zavodu za statistiku Crne Gore:

Nije postojala prethodna verzija ove klasifikacije koja se koristila u Zavodu za statistiku Crne Gore.

Pravni okvir:

Regulativa Evropske komisije br. 1059/2003.

Regulativa Evropske Komisije Br. 1046/2012 od 8. novembra 2012.

Korespodentne tabele

Korespodentne tabele postoje na sajtu EUROSTAT-a, ali Crna Gora nije uključena jer još uvijek nije članica EU.

Klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni - COICOP

COICOP/HICP 2000 je klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni koja je prilagođena potrebama harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena, čiji je cilj komparativno mjerenje inflacije među zemljama EU.

COICOP/HICP 2000 je klasifikacija koja služi da se prikažu pod-indeksi harmonizovanih indeksa potrošačkih cijena (HICP) koji treba da budu proizvedeni svakog mjeseca od strane država članica i koji se nakon toga šalju EUROSTAT-u koji vrši njihovu diseminaciju. Pod-indeks harmonizovanih indeksa potrošačkih cijena je definisan kao indeks cijena za bilo koju od kategorija troškova navedenih u klasifikaciji.

Struktura klasifikacije COICOP/HICP 2000 je sledeća:

- Nivo 1: 12 divizija prikazanih prema dvocifrenom numeričkom kodu
- Nivo 2: 39 grupa prikazanih prema trocifrenom numeričkom kodu
- Nivo 3: 93 klase prikazane prema četvorocifrenom numeričkom kodu

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni, 1999 (COICOP).

Klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni, peti nivo (COICOP 5-digit).

Pravni okvir:

Regulativa evropske komisije br. 1749/1999 od 23. jula 1999. godine sprovodeći regulativu br. 2214/96 koja se odnosi na pod-indeks harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena (Službeni list Evropske Unije br. L 214, 13.8.1999.)

Korespodentne tabele

Ne postoje korespodentne tabele. Potrebno je uraditi korespodentnu vezu između sledećih klasifikacija: COICOP 5-digit - COICOP; COICOP/HICP 2000 - COICOP 5-digit.

Napomena

Statistika cijena za potrebe CPI-a i HICP-a koristi COICOP/HICP 2000, dok za potrebe PPP-a koristi COICOP klasifikaciju. Rok za implementaciju COICOP 5 digit klasifikacije u EU što se tiče statistike cijena je 2016. godina, a što se tiče HBS (Household Budget Survey) rok je 2015. godina COICOP 5-digit klasifikacija najprije treba da se implementira u HBS pa u Nacionalnim računima kako bi se mogli obračunati ponderi i primijeniti klasifikacija u statistici cijena. Do 2015. godine u HBS-u se mora implementirati COICOP 5-digit klasifikaciju, kako bi se ona implementirala u statistici cijena.

Klasifikacija funkcija države – COFOG

Ova klasifikacija je dio seta klasifikacija funkcija troškova, poznatih kao „funkcionalne“ klasifikacije i koje čine dio sistema nacionalnih računa od 1968. godine. „Funkcionalne“ klasifikacije su napravljene da klasifikuju određene transakcije proizvođača i tri institucionalna sektora, tačnije domaćinstva, vladine i nevladine institucije koje služe domaćinstvima.

One su opisane kao „funkcionalne“ klasifikacije zato što one identifikuju „funkcije“ - u smislu „svrhe“ ili „ciljeva“. U pitanju su klasifikacije: klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni (COICOP), klasifikacija funkcija države (COFOG), klasifikacija svrha neprofitnih organizacija koja služe domaćinstvima (COPNI) i klasifikacija izdataka proizvođača prema namjeni (COPP).

COFOG je napravljen za klasifikovanje tekućih transakcija (kao što su potrošnja, subvencije i tekući transferi), kapitalni izdaci (forme kapitala i transferi kapitala) i nabavka finansijskih sredstava od strane vlade i njenih podsektora (Izvor: Sistem Nacionalnih Računa 1993).

Postoje preklapanja između tri klasifikacije i to COFOG, COICOP i COPNI zbog toga što COICOP pokriva troškove neprofitnih organizacija koje služe domaćinstvima (NPISHs) i izdatke za ličnu potrošnju države isto kao i troškove domaćinstava. Oblast 14, COICOP klasifikacije pokriva troškove individualne potrošnje države. Drugim riječima, disagregacije definisane u ovoj oblasti odnose se na one grupe i klase COFOG-a koje SNA 93 definiše kao individualne troškove. COFOG se uređuje tako da su troškovi države za pojedinačne usluge i primijenjena istraživanja i razvoj (R&D) jasno identifikovani po funkciji. Nova oblast za izdatke za zaštitu životne sredine je uvedena. Na taj način, ukupni troškovi na životnu sredinu se mogu identifikovati.

Struktura klasifikacije je sljedeća:

- Nivo 1: Oblast (dvocifreni)
- Nivo 2: Grupe (tri cifre)
- Nivo 3: Klase (četiri cifre)

- Nivo 1: 10 oblasti označenih sa dvocifrenim numeričkim kodom;
- Nivo 2: 69 grupa označenih sa trocifrenim numeričkim kodom;
- Nivo 3: 109 klasa označenih sa četvorocifrenim numeričkim kodom.

Donosilac klasifikacije:

Odsjek statistike Ujedinjenih Nacija (UNSD).

Povezane klasifikacije:

ISIC Rev.3 (Međunarodna standardna industrijska klasifikacija svih ekonomskih aktivnosti, treća revizija - ISIC Rev.3) uključuje korespondentne tabele sa COFOG-om zbog breakdown-a za Javnu administraciju.

Prethodna verzija koja se koristila u Zavodu za statistiku Crne Gore:

Verzija COFOG-a objavljena u SNA 1968 pod nazivom "Klasifikacija svrhe države".

Pravni okvir:

Sistem Nacionalnih Računa, čiji je COFOG dio usvojen je od strane Statističke Komisije Ujedinjenih Nacija na njenom XV –om zasijedanju (Rezolucija1 (XV) - SNA 1968) i na XXVII zasijedanju (Rezolucija 1993/5 - SNA 1993).

Korespondentne tabele

Dostupno na sajtu www.monstat.org .

Carinska tarifa - CN

Carinska tarifa predstavlja usklađenu evropsku carinsku nomenklaturu za potrebe razmjene roba koju je usvojila Evropska unija 1989. godine. Carinska tarifa Crne Gore ili Kombinovana Nomenklatura je potpuno usklađena sa CN EU.

Tarifne oznake CT do nivoa 6 zasnivaju se na Harmonizovanom sistemu opisa i šifrovanja proizvoda 2012 (HS), dok sedmo i osmo mjesto označavaju tarifne podbrojeve iz CT. CT se ažurira svake godine kako bi se zadovoljile potrebe tehnološkog razvoja i promjena u spoljnotrgovinskim tokovima.

Nomenklatura je bazirana na Harmonizovanom sistemu opisa i šifrovanja proizvoda 2012 (HS) koji predstavlja nomenklaturu koja se koristi zbog potrebe da se na području spoljnotrgovinske razmjene stvori jedinstvena, harmonizovana nomenklatura, klasifikacija koju će koristiti svi učesnici u spoljnotrgovinskoj razmjeni. Harmonizovani sistem sadrži 21 odjeljak, 97 poglavlja, 1221 tarifnih brojeva i 5052 tarifnih stavova. Ažurira se svake pete godine.

Veoma veliki broj pod-podjela u okviru CN uvedeni su imajući na umu specifičnosti preporuka EU vezanih za carinsku i spoljnotrgovinsku statistiku.

Oko 14 400 naslova (od kojih 9 300 su CT podnaslovi) organizovano je u pet hijerarhijskih nivoa:

- Nivo 1: Sekcije su kodirane rimskim brojevima;
- Nivo 2: Poglavlja identifikovana su sa dvije-cifre numeričkim kodom;
- Nivo 3: Naslovi identifikovani su sa četiri-cifre numeričkim kodom;
- Nivo 4: HS podnaslovi identifikovani su sa šest-cifara numeričkim kodom;
- Nivo 5: CT podnaslovi identifikovani su sa osam-cifara numeričkim kodom.

Donosilac klasifikacije:

Vlada Crne Gore na sjednici od 20. decembra 2012. godine.

Povezane klasifikacije:

Kombinovana nomenklatura EU CN;
Harmonizovani Sistem (HS6).

Pravni okvir:

Na osnovu člana 8. Zakona o Carinskoj tarifi („Službeni list RCG", br. 28/12), Vlada Crne Gore, na sjednici od 20. decembra 2012. godine, donijela je Uredbu o usklađivanju nomenklature Carinske tarife za 2013. godinu. Ovom uredbom usklađuje se nomenklatura Carinske tarife sa Kombinovanim nomenklaturom Evropske unije za 2013. godinu, koja će se primjenjivati na svrstavanje proizvoda u Carinskoj tarifi.

Korespodentne tabele

Urađene su korespodentne tabele (Carinska Tarifa 2012, CN 8 2012, Korelaciona tabela CN-SMTK) i dostupne su na sajtu www.monstat.org.

PRODCOM Lista 2011

PRODCOM je naslov za EU proizvodnu statistiku Rudarstva i Proizvodnje kamena, zatim za Sektore B i C Statističke klasifikacije privrednih djelatnosti u Evropskoj Uniji (NACE Rev. 2). Naslov potiče od Francuske "PRODUCTION COMMUNAUTAIRE" (Community production).

Naslovi PRODCOM liste su izvedeni iz Harmonizovanog Sistema (HS) ili Kombinovane Nomenklature (CN), što omogućava poređenja između proizvodne statistike i statistike spoljne trgovine.

PRODCOM naslovi su kodirani korišćenjem osmo-cifarskog numeričkog koda, od kojih je prvih šest cifara, u suštini, identične sa CPA kodovima. PRODCOM lista je stoga povezana, i u skladu je sa, centralnom proizvodnom klasifikacijom.

Struktura klasifikacije:

Nivo 1: 237 naslova (korespondiraju sa NACE Rev. 2 kodovima);

Nivo 2: 1.490 naslova (korespondiraju sa CPA 2008 kodovima);

Nivo 3: 3.852 PRODCOM naslova.

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Statistička Klasifikacija privrednih djelatnosti u Evropskoj Uniji (NACE): na nivou od četiri cifre;
Statistička Klasifikacija Pro izvoda po djelatnostima u Evropskoj Uniji (CPA): na nivou od šest cifara;
Nacionalna verzija PRODCOM-a;
Kombinovana Nomenklatura (CN).

Pravni okvir:

Savjet Evropske Unije, Regulativa (EEC) br. 3924/91 od 19. decembra 1991. godine o osnivanju Zajednice istraživanja industrijske proizvodnje (Prodcom) (Službeni list Evropske Unije br. L 374 od 31.12.1991. godine); Evropska Komisija, Regulativa (EC) br.912/2004 od 29. aprila 2004. godine sprovodeći Regulativu Savjeta (EEC) br. 3924/91 o sprovođenju istraživanja industrijske proizvodnje Evropske zajednice (Službeni list Evropske Unije br. L 163 od 30.04.2004.godine); Regulativa (EU) br. 830/2011 od 27. jula 2011. godine u kojoj je objavljena „Prodcom lista” industrijskih proizvoda prema Regulativi (EEC) br. 3924/91 (Službeni list Evropske Unije br. L 224 od 30.08.2011. godine).

Korespondentne tabele

Urađene su korespondentne tabele i dostupne su na sajtu www.monstat.org.

Statistička klasifikacija otpada

Statistička klasifikacija otpada omogućava implementaciju zakonodavne prakse EU u području upravljanja otpadom i osigurava kvalitetnu međunarodnu uporedivost statističkih podataka o otpadu.

Statistička klasifikacija otpada sadrži tabelu ekvivalentnosti, tj. uporedni prikaz dvije klasifikacije otpada: evropska lista otpada – LoW (European List of Waste) i statistička klasifikacija otpada EWCStat/Version 4. prema aneksu III Regulative EC 849/2010.

Za prikupljanje podataka koristi se Katalog otpada (Pravilnik o klasifikaciji otpada i o postupcima njegove obrade, prerade i odstranjivanja “Sl. List CG, br. 68/09”) koji je usklađen sa evropskom listom otpada (LoW) i sadrži popis više od 800 vrsta otpada sistematizovanog prema svojstvima i mjestu nastanka u 20 grupa. Čeka se usvajanje izmijenjenog Pravilnika o klasifikaciji otpada od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma Crne Gore.

Svaka grupa ima dvije cifre od 01 do 20 kojima se označava djelatnost u kojoj je nastao otpad.

Podgrupa u okviru grupe se označava sa četiri cifre, od kojih prve dvije cifre pripadaju odgovarajućoj grupi, a treća i četvrta označavaju proces u kojem je otpad nastao. Prema dijelu procesa u kome je otpad nastao, u okviru podgrupe i vrste u koju je svrstan, otpad je označen sa šest cifara, od kojih prve četiri cifre pripadaju podgrupi, a peta i šesta označavaju dio procesa u kome je otpad nastao. Katalog otpada kao pravni temelj za evropsku kontrolu i nadzor nad otpadom ne može se koristiti u statističke svrhe usljed čega se usvaja Statistička klasifikacija otpada (EWCStat/Version 4). Prema aneksu I Regulative EC 849/2010.

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Evropska lista otpada – LoW (European List of Waste).

Statistička klasifikacija otpada EWCStat / Version 4. prema aneksu III Regulative EC 849/2010.

Pravni okvir:

Regulativa 2150/2002/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2002. godine i revizija iste Regulativa 849/2010/EC od 27. septembra 2010. godine obavezuju izvještavanje Evropskog statističkog zavoda (EUROSTAT) o statističkim podacima o otpadu, kao i korišćenje zajedničkih definicija i klasifikacija. Podaci o nastajanju otpada moraju se prikazati prema klasifikaciji ekonomskih djelatnosti i 51 kategoriji otpada, kako opasnog tako i bezopasnog.

Korespondentne tabelle

Postoji Tabela ekvivalentnosti (u word dokumentu) gdje su uporedo prikazane klasifikacije: Evropska lista otpada LoW i Statička klasifikacija otpada EWCStat/Version 4, koja se mora korigovati u skladu sa izmijenjenim Pravilnikom.

Standardna klasifikacija zanimanja - SKZ 2011

Standardna Klasifikacija Zanimanja (SKZ) je obavezan standard koji se upotrebljava pri evidentiranju, prikupljanju, analizi, objavljivanju i publikovanju podataka značajnih za praćenje stanja i kretanja na tržištu rada u Crnoj Gori, osigurava komunikaciju korisnika rezultata sa nosiocima upotrebe, a njima komunikaciju sa davaocima podataka.

Kao nacionalni statistički standard SKZ u primjeni objedinjuje potrebe svih korisnika, bilo da se radi o interesu za podatke pojedinačnih zanimanja ili o korisnicima grupnih podataka. SKZ kao statistički standard nije osnova za utvrđivanje prava i obaveza pravnih i fizičkih lica.

SKZ je višenamjensko, međunarodno usklađeno sredstvo koje je prikladno za upotrebu u službi zapošljavanja, sistemu obrazovanja, profesionalnoj orijentaciji i sl., zatim u državnoj statistici, ostalim statističkim istraživanjima, nauci, itd. Upotrebljava se za razvrstavanje poslova u zanimanja u državnim i administrativnim bazama podataka (evidencije, registri, baze podataka) i u statističkim istraživanjima, čime se obezbjeđuju konzistentni podaci za statističko, analitičko i naučno praćenje strukture zanimanja aktivnog stanovništva kao i potraživanja za poslom. Međunarodna usklađenost je osigurana pridržavanjem načela i sistema Međunarodne Standardne Klasifikacije Zanimanja (ISCO-08), koja je u primjeni u zemljama članicama Evropske Unije.

Zanimanja se u standardnoj klasifikaciji zanimanja razvrstavaju na četiri hijerarhijska nivoa i to: rod, vrsta, podvrsta i grupa. Hijerarhijski nivoi u standardnoj klasifikaciji zanimanja označavaju se šifrom koja sadrži:

- rod – jednocifreni broj
- vrsta – dvocifreni broj
- podvrsta – trocifreni broj
- grupa – četvorocifreni broj.

Svako zanimanje označeno je šifrom i nazivom zanimanja.

Donosilac klasifikacije:

SKZ 2011- Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT
ISCO - 08 - Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO-08)

Pravni okvir:

Na osnovu člana 37 Zakona o statistici i statističkom sistemu Crne Gore (Sl. list CG br. 69/05), Savjet statističkog sistema na sjednici od 1. februara 2011. godine donio je: standardnu klasifikaciju zanimanja. Standardna klasifikacija zanimanja izrađena je prema načelima i sistemu Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja (ISCO-08), odnosno njene evropske verzije (ISCO-08).

Korespodentne tabele

Urađene su korespodentne tabele (korespondentne tabele SKZ88-08 i korespondentne tabele SKZ08-88) i one se nalaze na sajtu www.monstat.org.

Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija SMTK- SITC

Osnovna klasifikacija roba za publikovanje podataka u statistici spoljne trgovine je Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija – SMTK (Standard International Trade Classification – SITC) Organizacije Ujedinjenih Nacija. Ova klasifikacija se koristi i za razne analitičke svrhe pošto je od njene poslednje revizije proteklo 22 godine. Od 1. januara 1988. godine sinhronizovano sa početkom primjene Harmonizovanog sistema naziva i šifarskih oznaka robe, otpočela je i primjena SITC rev.3, a od 1. januara 2010. godine u upotrebi je nova SITC rev.4.

Struktura klasifikacije je sljedeća:

SMTK-SITC rev.4 sadrži:

10 sektora,
67 odjseka,
262 grupe,
1023 podgrupe i
2970 pozicija.

Donosilac klasifikacije:

Odsjek statistike Ujedinjenih Nacija.

Povezane klasifikacije:

Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija SITC Rev.4

Pravni okvir:

Komisija za statistiku na svojoj tridesetpetoj sjednici održanoj 2-5. marta 2004. godine složila se sa zaključkom međuagencijske radne grupe za međunarodnu robnu trgovinu statistike da je četvrta revizija SMTK potrebna u pogledu nagomilanih promjena u HS. Shodno tome, sredinom 2004. godine statistička divizija je počela pripreme za SMTK, revizija 4.

Zvanična evidencija ekonomskog i socijalnog savjeta, 2004, dodatak br. 4 (E/2004/24), poglavlje V, paragraf 4.

Korespodentne tabele

Urađene su korespondentne tabele (SMTK nivo 2, SITC rev.4 i SITC rev.4) i one se nalaze na sajtu www.monstat.org.

Klasifikacija vrsta građevina - CC

Klasifikacija vrsta građevina - CC je klasifikacija koja se odnosi na statistiku građevinarstva. Razvijena je na osnovu privremene CPC klasifikacije iz 1991. godine objavljene od strane Ujedinjenih Nacija.

CC je klasifikacija koja je kreirana da posluži za različite namjene. Ona služi za predstavljanje građevinskih izvještaja, podataka o građevinskim radovima i cijenama građevinskih radova itd. Takođe, CC klasifikacija je kreirana kako bi se mogao pratiti cio životni vijek građevinske konstrukcije, od promjene upotrebe, transakcije, renoviranja i rušenja.

Struktura klasifikacije CC je sledeća:

- Nivo 1: 2 sekcije prikazane prema jednocifrenom numeričkom kodu
- Nivo 2: 6 divizija prikazanih prema dvocifrenom numeričkom kodu
- Nivo 3: 20 grupa prikazane prema trocifrenom numeričkom kodu
- Nivo 4: 46 klasa prikazanih prema četvorocifrenom numeričkom kodu

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT).

Povezane klasifikacije:

Centralna klasifikacija proizvoda, 2008 (CPC Ver. 2).
Klasifikacija vrsta građevina – CC (finalna verzija-Eurostat)

Pravni okvir:

Ne postoji Pravni okvir za uvođenje i primjenu ove klasifikacije.

Korespodentne tabele

Ne postoje korespodentne tabele. Potrebno uraditi korespodentan odnos CC - CPC Ver. 2.

Standardna klasifikacija roba za statistiku saobraćaja - NST 2007

NTS 2007 je klasifikacija koja se odnosi na četiri vrste saobraćaja (drumski, željeznički, unutrašnji plovni i pomorski).

NTS 2007 je klasifikacija koja u obzir uzima ekonomsku aktivnost od koje roba potiče. To znači da svaka njena stavka je snažno povezana sa CPA 2008, NACE Rev.2, CPC Ver. 2 i ISIC Rev.4 klasifikacijama.

Struktura klasifikacije CPA 2008 je sledeća:

Nivo 1: 20 divizija prikazanih prema dvocifrenom numeričkom kodu

Nivo 2: 81 grupa prikazana prema trocifrenom numeričkom kodu

Donosilac klasifikacije:

Ekonomska komisija za Evropu Ujedinjenih nacija (UNECE); Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Centralna klasifikacija proizvoda, 2008 (CPC Ver. 2)

Klasifikacija djelatnosti, 2010 (NACE Rev. 2)

Klasifikacija proizvoda prema aktivnosti, 2008 (CPA 2008)

Međunarodna standardna industrijska klasifikacija za sve ekonomske aktivnosti, 2008 (ISIC Rev. 4)

Pravni okvir:

Regulativa Evropske komisije br. 1304/2007 od 7. novembra 2007. godine sprovodeći sledeće pravne propise: direktiva Evropske komisije br. 95/64; regulative Evropske komisije br. 1172/98, 91/2003 i 1365/2006 koje se odnose na uspostavljanje NST 2007 kao jedinstvene klasifikacije za transport roba u odgovarajućem tipu transportnog prevoza (Službeni list Evropske Unije br. L 290 od 8. novembra 2007. godine).

Korespodentne tabele

Ne postoje korespodentne tabele. Potrebno uraditi korespodentan odnos između sledećih klasifikacija: NST 2007 - CPC Ver. 2; NST 2007 - NACE Rev.2; NST 2007 - CPA 2008; NST 2007 - ISIC Rev. 4.

II STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SE KORISTE U ISTRAŽIVANJIMA U ZAVODU ZA STATISTIKU CRNE GORE, A KOJE NIJESU HARMONIZOVANE SA REGULATIVAMA EU, TJ. NE KORISTI SE NJIHOVA POSLJEDNJA VERZIJA

Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja - ISCED

Verzija ISCED 2011 do sada nije mogla biti primijenjena, jer stupa na snagu i počinje da se primjenjuje od 2014. godine. Potrebno je izraditi nacionalnu klasifikaciju obrazovanja koja će biti usklađena sa međunarodnom klasifikacijom obrazovanja ISCED 2011. Korišćena je ISCED 97, i međunarodne institucije su se izvještavale po ovoj klasifikaciji.

Klasifikacija obrazovanja (ISCED) nastala je u Ujedinjenim nacijama i to u dijelu za ekonomske i društvene oblasti. Klasifikacija ima međunarodni karakter i primjenjuje se u statistikama širom svijeta s ciljem prikupljanja i analiziranja cross-nacionalno uporedivih podataka. ISCED je referentna klasifikacija za organizovanje obrazovnih programa prema obrazovnim nivoima i područjima/oblastima obrazovanja.

Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja (ISCED) pripada međunarodnoj porodici ekonomskih i socijalnih klasifikacija Ujedinjenih nacija, koje koristi statistika širom svijeta s ciljem prikupljanja, kompiliranja i analiziranja podataka uporedivih kako u pojedinim zemljama tako i na međunarodnom nivou. ISCED je referentna klasifikacija za organizovanje obrazovnih programa i vezanih kvalifikacija prema nivoima i oblastima obrazovanja.

ISCED klasifikacija je proizvod međunarodnog sporazuma, a formalno je usvojena na Generalnoj konferenciji zemalja članica UNESCO-a. ISCED klasifikuje obrazovne programe po svom sadržaju pomoću dva glavna obilježja: stepen obrazovanja i područja/oblast obrazovanja. ISCED 2011 predstavlja reviziju ISCED 1997 u stepenima/nivoima obrazovanja. Takođe, uvodi povezanost klasifikacija obrazovnih nivoa sa obrazovnim kvalifikacijama.

ISCED klasifikacija počiva na tri komponente:

- koristi međunarodno priznate koncepte i definicije;
- sistemi klasifikacija ;
- ISCED mapiranje obrazovnih programa i srodnih kvalifikacija u zemljama širom svijeta.

Donosilac klasifikacije:

Organizacija za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih Nacija - UNESCO

Povezane klasifikacije:

Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja ISCED 1997

Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja ISCED 2011

Međunarodna klasifikacija polja obrazovanja i obuke, 1999

Revizija međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja: području obrazovanja i obuke (ISCED-F), 2013.

Pravni okvir:

UNESCO - ova Generalna konferencija je usvojila reviziju Međunarodne klasifikacije obrazovanja – ISCED, 10. novembra 2011. godine.

Korespodentne tabele

Do sada je korišćena Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja - *International Standard Classification of Education, 1997, kao i klasifikacija obrazovnih područja* (EUROSTAT, Fields of Education and Training, Manual, Statistics Sweden, December 1999 koja predstavlja proširenu verziju Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja - *International Standard Classification of Education, 1997*).

S obzirom da je do sada korišćena nacionalna klasifikacija (korespodentna sa ISCED97) potrebno je uraditi analizu mogućnosti uparivanja ove dvije klasifikacije.

III STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SU RELEVANTNE ZA ZAVOD ZA STATISTIKU, ALI TEK TREBA DA SE IMPLEMENTIRAJU

Klasifikacija proizvoda prema aktivnosti CPA 08

Klasifikacija proizvoda prema aktivnosti (CPA 2008) je evropska klasifikacija koja je pandan svjetskoj Centralnoj klasifikaciji proizvoda (CPC Ver.2). Međutim, ne samo što se razlikuje prema tome što je detaljnija, CPA 2008 se razlikuje od CPC Ver.2 i u pogledu strukture. CPA 2008 je nadogradnja NACE Rev.2 klasifikacije za još dva dodatna nivoa.

Struktura klasifikacije CPA 2008 je sledeća:

- Nivo 1: 21 sekcija prikazane prema abecednom redu (A do U);
- Nivo 2: 88 divizija prikazanih prema dvocifrenom numeričkom kodu;
- Nivo 3: 261 grupa prikazana prema trocifrenom numeričkom kodu;
- Nivo 4: 575 klasa prikazanih prema četvorocifrenom numeričkom kodu;
- Nivo 5: 1342 kategorije prikazane prema petocifrenom numeričkom kodu
- Nivo 6: 3142 podkategorije prikazane prema šestocifrenom numeričkom kodu

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Klasifikacija djelatnosti, 2010 (NACE Rev. 2) - na četvrtom nivou agregacije; Međunarodna standardna industrijska klasifikacija za sve ekonomske aktivnosti, 2008 (ISIC Rev. 4); Centralna klasifikacija proizvoda, 2008 (CPC Ver. 2); PRODCOM; Harmonizovani robni opisi i sistem šifriranja, 2007 (HS); Kombinovana nomenklatura (CN)

Pravni okvir:

Regulativa Evropskog parlamenta i Savjeta br. 451/2008 od 23. aprila 2008. godine koja se odnosi na uvođenje nove statističke klasifikacije proizvoda prema aktivnosti, kojom se ukida regulativa Savjeta br. 3696/93 (Službeni list Evropske Unije br. L 145, 4. jun 2008. godine).

Korespondentne tabele

Ne postoje korespondentne tabele. Na četvrtom nivou agregiranja CPA 2008 odgovara NACE Rev. 2 klasifikaciji. CPA 2008 je nadogradnja NACE Rev. 2 za još dva nivou agregiranja. PRODCOM je korespondentna sa CPA 2008 na predzadnjem nivou agregiranja PRODCOM-a (1500 redova koji se odnose na sektor B i C Klasifikacije djelatnosti).

Napomena:

Statističke oblasti, čiji će se podaci koristiti za proizvodnju i kompilaciju **SUT (Tabele ponude i upotrebe)**, i koje su potrebne da implementiraju **CPA 2008** su: poljoprivreda, kratkoročne statistike (industrijska proizvodnja, saobraćaj, turizam, unutrašnja trgovina na malo i veliko i građevinarstvo), Anketa o potrošnji domaćinstva, Međunarodna trgovina robama, Međunarodna trgovina uslugama – CB i Cijene (Indeksi proizvođačkih cijena, Indeksi potrošačkih cijena, Harmonizovani indeks potrošačkih cijena i Indeksi Pariteta kupovne moći).

- Trenutno stanje po statističkim oblastima: Industrija koristi PRODCOM klasifikaciju (korespondira sa CPA 2008)
- Indeksi proizvođačkih cijena su klasifikovani po CPA 2008
- Međunarodna trgovina robama implementirala CPA 2008
- Saobraćaj koristi NST 2007 koja korespondira sa CPA 2008
- HBS koristi COICOP koja korespondira sa CPA 2008
- Statistika međunarodne trgovine uslugama koristi EBoPs koja korespondira sa CPA 2008.

Klasifikacija stepena urbanizacije - DEGURBA

Stepen urbanizacije (DEGURBA) je klasifikacija koja označava karakter oblasti. Na osnovu procentualnog učešća lokalnog stanovništva koje živi u urbanim djelovima i u urbanim centrima, klasifikuju se Lokalne Administrativne jedinice nivo 2 (LAU 2) na tri vrste oblasti i to:

- Rijetko naseljen prostor (selo);
- Oblast srednje gustine naseljenosti (gradovi i predgrađa – mala gradska sredina);
- Gusto naseljena oblast (gradovi-velike gradske sredine).

Statistika prema stepenu urbanizacije pruža analitičko i deskriptivno posmatranje gusto i slabo naseljenih oblasti.

2011-te godine Komisija Generalnog Direktorata REGIO (Regionalna statistika), EUROSTAT i Zajednički istraživački centar (JRC), zajedno sa OECD-om revidirao je Klasifikaciju prema stepenu urbanizacije (DEGURBA) i pripremio zajedničku metodologiju. Po metodologiji klasifikacija Lokalnih Administrativnih jedinica nivo 2 (LAU 2) vrši se na osnovu kombinacije geografskog kriterijuma i minimalne granice stanovništva po 1 km².

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Klasifikacija statističkih prostornih jedinica NUTS

Pravni okvir:

Regulativa Evropske Komisije (EC) Br. 430/2005 od 15.03.2005. godine.

Korespondentne tabele

Ne postoje korespondentne tabele.

GEONOMENCLATURA - Klasifikacija zemalja i teritorija za statistiku spoljne trgovine

Klasifikacija zemalja i teritorija za statistiku spoljne trgovine i statistiku trgovine između zemalja članica je suštinski elemenat za kompilaciju ovih statistika. Konkretno, ona omogućava da se identifikuju učesnici u trgovini: zemlja izvještavanja i zemlja partner.

Donosilac klasifikacije:

Komisija Evropske Unije (Zavod za statistiku/EUROSTAT)

Povezane klasifikacije:

Međunarodni standard za kodove zemalja - ISO 31 66

Pravni okvir:

Regulativa Evropske Komisije br. 750/2005 od 18.05.2005. godine.

Korespondentne tabele

Postoje korespondentne tabele između klasifikacije koja se trenutno koristi u Zavodu za statistiku ISO 31 66 i GEONOM klasifikacije.

IV STATISTIČKE KLASIFIKACIJE KOJE SU RELEVANTNE ZA ZAVOD ZA STATISTIKU, ALI KOJE IMAJU KARAKTER NACIONALNIH KLASIFIKACIJA

Klasifikacija krivičnih djela

Klasifikacija krivičnih djela primjenjuje se u statističkim istraživanjima o punoljetnim i maloljetnim učiniocima krivičnih djela. Za šifriranje krivičnog djela u statističkim obrascima predviđeno je šest šifarskih mjesta.

Raspored šifarskih oznaka izvršen je na sledeći način:

- Prva tri šifarska mjesta označavaju član krivičnog djela primjenjenog zakona. Kod dvocifrenih članova krivičnog djela na prvom šifarskom mjestu dodata je 0.
- Četvrto šifarsko mjesto označava: slovo uz član, i to: „a” kao 1, „b” kao 2, „v” kao 3. Veza osnovnog krivičnog djela sa teškim krivičnim djelom označena je šifrom 4. U koloni „član, stav, tačka i veza članova i stavova” klasifikacije, pored člana osnovnog krivičnog djela, dat je i član teškog krivičnog djela sa kojim je osnovno djelo u vezi.
- Peto šifarsko mjesto označava stav uz član određenog krivičnog djela. Ako krivično djelo nema stavove već samo član, oznaka šifre je 0.
- Šesto šifarsko mjesto označava: a) vezu između stavova unutar istog krivičnog djela, odnosno istog člana; b) stav člana teških krivičnih djela za koja se na četvrtom šifarskom mjestu koristi šifra 4; c) tačke 1,2,3,4,5 i 6 kod krivičnih djela – teška krađa, zloupotreba ovlašćenja u privredi, prouzrokovanje lažnog stečaja, itd.

Šifrom 999999 označavaju se krivična djela predviđena posebnim zakonima van Krivičnog zakonika.

Osnovna i viša tužilaštva i osnovni i viši sudovi, kao izvještajne jedinice u statističkim istraživanjima o učiniocima krivičnih djela, dužni su da u propisane statističke obrasce, između ostalog, unesu odgovore i na sledeća pitanja: zakonski naziv krivičnog djela, član, stav, tačka i veze sa drugim krivičnim djelom iz člana, stava i tačke, kao i naziv primjenjenog zakona. Nakon odgovora na navedena pitanja utvrđuje se krivično djelo i primjenjeni zakon i šifrira prema klasifikaciji krivičnih djela.

Donosilac klasifikacije:

Klasifikacija krivičnih djela je izvedena iz Krivičnog zakonika Crne Gore. Klasifikaciju odnosno šifarnik krivičnih djela je uradio Zavod za statistiku. Krivični zakonik Crne Gore je donijela Skupština Crne Gore.

Povezane klasifikacije:

Ne postoje klasifikacije koje su povezane sa klasifikacijom krivičnih djela.

Pravni okvir:

Krivični zakonik Crne Gore („Sl. list RCG” br. 70/03).

Korespodentne tabele

Ne postoje korespodentne tabele.

Klasifikacija vjeroispovijesti

Klasifikacija vjeroispovijesti sadrži sve modalitete izjašnjavanja na pitanje o vjeroispovijesti iz Popisa 2011 sa brojem ponavljanja većim od 100.

Donosilac klasifikacije:

Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT.

Povezane klasifikacije:

Ne postoje klasifikacije koje su povezane sa klasifikacijom vjeroispovijesti.

Pravni okvir:

Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011. godine (Sl. list Crne Gore br. 41/10 od 23.07.2010. godine, 44/10 od 30.07.2010. godine, 75/10 od 21.12.2010. godine).

Korespodentne tabele

Ne postoje korespodentne tabele.

Klasifikacija nacionalnosti

Klasifikacija nacionalnosti sadrži sve modaliteta izjašnjavanja na pitanje o nacionalnoj, odnosno etničkoj pripadnosti iz Popisa 2011 sa brojem ponavljanja većim od 100.

Donosilac klasifikacije:

Zavod za statistiku Crne Gore - MONSTAT

Povezane klasifikacije:

Ne postoje klasifikacije koje su povezane sa klasifikacijom nacionalnosti.

Pravni okvir:

Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011. godine (Sl. list Crne Gore br. 41/10 od 23.07.2010. godine, 44/10 od 30.07.2010. godine, 75/10 od 21.12.2010. godine).

Korespodentne tabele

Ne postoje korespodentne tabele.

Klasifikacija maternjeg jezika

Klasifikacija maternjeg jezika sadrži sve modaliteta izjašnjavanja na pitanje o maternjem jeziku iz Popisa 2011 sa brojem ponavljanja većim od 100.

Donosilac klasifikacije:

Zavod za statistiku Crne Gore - MONSTAT

Povezane klasifikacije:

Ne postoje klasifikacije koje su povezane sa klasifikacijom maternjeg jezika.

Pravni okvir:

Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011. godine (Sl. list Crne Gore br. 41/10 od 23.07.2010. godine, 44/10 od 30.07.2010. godine, 75/10 od 21.12.2010. godine).

Korespodentne tabele

Ne postoje korespodentne tabele.

Izdaje:

Zavod za statistiku Crne Gore (MONSTAT)

81000 Podgorica, IV Proleterske br.2

telefon (+382) 20 230-811, telefaks (+382) 20 230-814

Autori: ODSJEK ZA REGISTRE

telefon: +382 20 230 969

e-mail: contact@monstat.org